

DR HAB. RADOSŁAW ZENDEROWSKI, PROF. UKSW

Dorobek naukowo-dydaktyczny

I. DANE BIOGRAFICZNO-NAUKOWE

Urodzony 28 października 1974 roku w Cieszynie. W 1994 roku ukończył (matura) Technikum Hotelarskie w Wiśle (technik hotelarz), a następnie, do wiosny 1999 roku studiował na kierunku politologii (specjalizacja: Chrześcijańskie Nauki Społeczne) w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie.

Profesor w Katedrze Teorii Państwa i Polityki Międzynarodowej (kierownik katedry od 2009 roku). Pracownik naukowo-dydaktyczny Instytutu Politologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie od 1 października 2001 r. (mianowanie, I etat). Ponadto (II etat) – adiunkt w Katedrze Stosunków Międzynarodowych (Wydział Zarządzania) – Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach, pracownik naukowo-dydaktyczny (od lutego 2006 r.). Od 2008 roku Zastępca Dyrektora Instytutu Politologii UKSW.

Praca magisterska (maj 1999) obroniona w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Temat pracy: *Redefinicja pojęcia gospodarki narodowej w kontekście rynku globalnego* (promotor: prof. dr hab. Aniela Dylus, recenzent: ks. prof. dr hab. Helmut Juros). Uzyskany tytuł zawodowy: magister politologii.

Praca doktorska (czerwiec 2001) obroniona na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Temat pracy: *Problem reintegracji miast podzielonych granicą państwową na przykładzie Cieszyna i Českého Těšína* (promotor: prof. dr hab. Henryk Skorowski, recenzenci: prof. dr hab. Aniela Dylus, UKSW; prof. dr hab. Wojciech Świątkiewicz, UŚ). Uzyskany stopień naukowy: doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii.

Praca habilitacyjna (grudzień 2008) złożona i obroniona w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Temat rozprawy: *Nad Tatrami błyska się... Słowacka tożsamość narodowa w dyskursie politycznym w Republice Słowackiej (1989-2004)*. Recenzenci: dr hab. prof. UKSW Jarosław Drozd, dr hab. prof. Collegium Civitas Maciej Koźmiński, prof. dr hab. Andrzej Mania (Uniwersytet Jagielloński), prof. dr hab. Andrzej Chodubski (Uniwersytet Gdański). Uzyskany stopień naukowy: doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce.

Mianowanie na **profesora nadzwyczajnego (UKSW)** miało miejsce w dniu 22. czerwca 2009 roku w Warszawie z rąk Rektora UKSW ks. prof. dra hab. Ryszarda Rumianka. Mianowanie na czas określony do dnia 30 września 2014 roku.

W **maju 2010 roku** decyzją Rady Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych UKSW w Warszawie **rozpoczęto przewód postępowania o nadanie tytułu naukowego profesora.**

II. PROBLEMATYKA BADAWCZA

Najbardziej znaczącymi obszarami aktywności naukowej, z którymi związane są badania oraz aktywność dydaktyczna, są zagadnienia związane z politycznym wymiarem etniczności oraz odnoszące się do sposobów odtwarzania i konstruowania narodowych tożsamości w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. W ostatnich kilku latach, szczególnie interesuję się relacjami zachodzącymi między polityką i religią, a zwłaszcza związkami występującymi między nacjonalizmem i religią (różnymi wyznaniem). Prowadzone przeze mnie badania wykraczają zarówno poza obszar jednej subdyscypliny politologicznej, ale częściowo także poza obszar politologii jako takiej. W ramach politologii moje poszukiwania naukowe obejmują takie subdyscypliny jak: stosunki międzynarodowe i systemy polityczne. W badaniach z zakresu teorii narodu, tożsamości oraz relacji polityka-religia, z konieczności staram się łączyć ze sobą paradygmaty naukowe politologii, socjologii, komunikologii i antropologii kulturowej. Poniżej zawarta jest charakterystyka najważniejszych obszarów moich zainteresowań naukowych, do których zaliczam następujące zagadnienia: (a) tożsamość i Europa Środkowa, (b) granica i pogranicze, (c) etniczny separatyzm i kulturowy uniwersalizm, (d) Słowacja, (e) etnicyzacja religii i sakralizacja narodu.

Tożsamość i Europa Środkowa. Najistotniejszym zwornikiem poszczególnych obszarów moich zainteresowań naukowych jest pojęcie tożsamości. Chodzi zarówno o tożsamość jednostkową, jak i o tożsamość zbiorową (z akcentem tę drugą). Interesują mnie przemiany tożsamości regionalnych, etnicznych i narodowych. Fascynują mnie ciągle i niespokojne aktualizacje odpowiedzi na pytania „Kim jestem?” i „Kim jesteśmy?”, dokonujące się zarówno w przestrzeni czysto prywatnej, intymnej (np. w pamiętnikach, dziennikach itp.), jak i publicznej (np. w przemówieniach wyborczych, memorandumach, apelach, hymnach, nazwach ulic itp.). Pytania tożsamościowe są bowiem czymś, co stanowi próbę sięgnięcia do istoty człowieka oraz do istoty konkretnej zbiorowości społecznej. Jednocześnie proces udzielania odpowiedzi na nie, zwłaszcza w drugim przypadku, jest bardzo podatny na różnego rodzaju ideologiczne manipulacje. Jeśli zaś przyjmiemy tezę, że pytania tożsamościowe pojawiają się przede wszystkim w okresach kryzysu, różnego rodzaju napięć, w czasie niepewności i braku poczucia bezpieczeństwa, zauważymy, że jak bardzo nieraz dramatycznymi poszukiwaniami mamy do czynienia. Współcześnie, nie bez istotnej przyczyny, pojęcie tożsamości (zwłaszcza narodowej) kojarzone jest z separatyzmem i dezintegracją struktur społeczno-politycznych. Z drugiej strony polityka tożsamości w postaci tzw. polityki historycznej stanowić ma w zamierzeniu czynnik integrujący naród i wzmacniający instytucję państwa narodowego.

Od początku swoich zainteresowań problemem tożsamości, który jeszcze kilka lat temu jawił mi się jako swoiste tło do rozważań dotyczących innych zagadnień, starałem się go w jakiś sposób umiejscowić w przestrzeni geograficzno-kulturowej. Uznałem, że najbardziej interesuje mnie region Europy Środkowej. Wydaje mi się, że jest to miejsce, w którym w sposób szczególnie intensywny, zwłaszcza po 1989 roku, pojawiają się pytania o tożsamość, nie tylko narodową, etniczną i religijną, ale także regionalną (i to zarówno w znaczeniu lokalności, małych regionów kulturowych, jak i w odniesieniu do Europy Środkowej jako makroregionu). Jednocześnie muszę przyznać, że nie jestem w stanie wyznaczyć dokładnych granic obszaru, który tak bardzo mnie interesuje. Mam bowiem świadomość, że granice wspomnianego *toposu* wyznacza jedynie kultura (nie zaś geografia czy polityka), ta zaś jest zjawiskiem bardzo dynamicznym. Od ukończenia rozprawy habilitacyjnej ciężar moich zainteresowań wyraźnie przeniósł się z analiz tożsamości etnicznych i narodowych na tożsamości religijne i ich związki z różnie definiowanym etnosem i kulturą. W tym kontekście szczególnie dużo uwagi poświęciłem Bałkanom, by dostrzegając wpięrow ich odrębność od reszty Europy Środkowo-Wschodniej, ostatecznie dostrzec szereg uderzających podobieństw w konstruowaniu tożsamości religijno-narodowych.

Granica i pogranicze. Moja rozprawa doktorska poświęcona była problemowi reintegracji miast podzielonych granicą państwową i dotyczyła przypadku mojego rodzinnego miasta – Cieszyna. Uznałem, że podobnie, jak wiele innych miast i miasteczek położonych na wschód od Łaby i na zachód od Dniestru, Cieszyn stanowi swoisty środkowoeuropejski *mikrokosmos*. To miejsce, przynajmniej jeszcze kilkadziesiąt lat temu, stanowiło wspólną ojczyznę dla ludzi wielu narodowości, kultur i języków. Jakże interesujące były konflikty tożsamościowe dzielące nie tyle grupy narodowe, społeczności lokalne, ale przede wszystkim wyznaczające granice w obrębie rodzin, a niejednokrotnie prowadzące do poważnych dylematów u ludzi uważających się za pełnoprawnych uczestników kilku kultur. Etnonacjonalizm ze swoim postulatem – żądaniem etnicznej i kulturowej homogeniczności, doprowadził w wieku XX do zaniku owego *mikrokosmosu*, który dziś podziwiać możemy jedynie w kulturze materialnej, czasem w lokalnych zwyczajach (także językowych). Nie istnieje on już jednak w sferze codziennych społecznych interakcji. W swojej rozprawie postawiłem sobie pytanie czy możliwa jest reintegracja obydwu miast – Cieszyna i Czeskiego Cieszyna, niegdyś stanowiących jeden organizm miejski. Czy możliwa jest stworzenie jednej, funkcjonalnej jednostki miejskiej, sprzęgnięcie ze sobą dwóch różniących się pod wieloma względami potencjałów społeczno-kulturowych? Wreszcie czy możliwa jest reintegracja społeczna, a przynajmniej większa wzajemna otwartość na doświadczenia sąsiedniej kultury? W rezultacie przeprowadzonych badań, ustaliłem, że z całą pewnością przedwcześnie są nadzieje władz obydwu miast, ale także części mieszkańców, dotyczące „zjednoczenia”. W sferze deklaracji rzeczywistość przedstawiała się zgoła inaczej niż w sferze społecznych interakcji. Granica to bowiem nie tylko szlaban i celnik, ale przede wszystkim nawarstwiająca się przez lata uprzedzenia i stereotypy oraz niemal perfekcyjnie wyćwiczona umiejętność odwracania się do sąsiada plecami (choć niektórzy sądzą, że jest to oznaka zaufania, gdyż do kogoś, komu nie ufamy, nie odwracamy się nigdy tyłem). Uroczyste deklaracje, wspólne polsko-czeskie imprezy, współpraca poszczególnych podmiotów naturalnie mają swoją wielką wartość, jeśli chodzi o osłabianie negatywnych stereotypów, ale nie są w stanie błyskawicznie „odczarować” obrazu „obcego”, jakim dla wielu Polaków są Czesi, a dla Czechów – Polacy. Pełna reintegracja jest nierealna, choćby dlatego, że granica polityczna uniemożliwia istnienie wspólnego przedstawicielstwa samorządowego, którego działalność mogłaby objąć całą jednostkę miejską. Nie jest go w stanie zastąpić nawet najlepiej układająca się współpraca między dwoma samorządami.

Jeśli chodzi o kwestie dotyczące tożsamości mieszkańców obydwu części podzielonego granicą miasta, moją uwagę zwrócił fakt istnienia dosyć silnej tendencji do budowania swojej tożsamości w odniesieniu do „znaczącego Innego” zza rzeki. Zjawisko to było przy tym o wiele bardziej wyraźne wśród mieszkańców polskiej części miasta, niż w przypadku Czechów mieszkających w Czeskim Cieszynie. Ci drudzy wykazywali raczej „znaczącą obojętność” względem swoich sąsiadów. Wyowiedzi Polaków miały spory ładunek historyczny, często przywoływano dramatyczne wydarzenia ze wspólnej historii,

wskazując na własną krzywdę (mentalność retrospektywna). Z kolei dla Czechów historia zaczynała się jakby dopiero po 1989 roku, wraz z „aksamitną rewolucją”. To, co było wcześniej, na ogół okazywało się niewarte wspomnień. Przedmiotem zainteresowania była teraźniejszość i przyszłość (mentalność prospektywna). Niezwykle interesujące okazały się dla mnie świadectwa Polaków zamieszkujących czeską część miasta. Zauważyłem tutaj istnienie trzech, dość rozpowszechnionych postaw. Mogłem wysłuchać bardzo emocjonalnych, pełnych goryczy i poczucia krzywdy wypowiedzi Polaków, którzy do dnia dzisiejszego uznają przebieg granicy polsko-czeskiej za niesprawiedliwy. Polska jawiła się tutaj jako arkadia, kraina szczęśliwości, zaś Republika Czeska może nie tyle jako „więzienie”, ale jako coś zewnętrznego, obcego, chłodnego, z czym trudno się utożsamiać. Spotykałem się jednak także z wyrzutami wobec Polski, która w imię dobrych stosunków z Czechami „zapomniała o Zaolziałkach” i ich problemach. Pojawiały się często zarzuty niezrozumienia problemów ludności zaolziańskiej, jej instrumentalnego traktowania. Czasem podkreślano, że Polacy zaolziańscy już tak mocno wrosli w krajobraz stosunków gospodarczych, kulturalnych i politycznych Republiki Czeskiej, że coraz trudniej jest im znaleźć wspólny język z Polakami z Polski. Zdarzało się, że podkreślano istnienie wielu pozytywnych cech Czechów, których nie posiadają Polacy. W okresie objętym badaniem, postawę taką wyraźnie wzmacnia powszechny negatywny stereotyp Polaka – przemysłowca, nadużywającego alkoholu, hałaśliwego, wprowadzającego chaos i nieporządek. Między tymi dwoma postawami, istnieje trzeci typ samopostrzegania się. Charakteryzuje go „tutejszość” i niechęć do odwoływania się do jakichkolwiek kategorii narodowych. Ci, którzy uznają się za „tutejszych” uważają, że jakkolwiek tożsamość narodowa jest im obca, jest czymś zewnętrznym, narzucanym z góry przez rządzących. Symbolem tej postawy jest równy emocjonalny, chłodny dystans do Warszawy i Pragi (*nota bene* geograficznie tak samo odległych miast). Czasem deklarują się oni jako Ślązacy (umożliwiały to prowadzone po 1989 roku badania statystyczne w Czechosłowacji/Republice Czeskiej, a później także w Polsce). Pogranicze polsko-czeskie, które początkowo postrzegałem jako miejsce rozmaitych interakcji między dwiema narodowymi tożsamościami: polską i czeską, w efekcie okazało się dla mnie o wiele ciekawsze jeśli chodzi o istnienie różnych sposobów rozumienia swojej polskości przez mieszkających po obydwu stronach granicy Polaków. Stało się to powodem np. późniejszych zainteresowań sytuacją Węgrów zamieszkujących w dużej liczbie kilka środkowoeuropejskich państw (Słowacja, Rumunia, Serbia). Istnieje w tym przypadku wiele interesujących analogii, którymi chciałbym w przyszłości zająć się bardziej wnikliwie.

Po habilitacji zacząłem zgłębiać przede wszystkim symboliczny wymiar granicy. Perspektywę politologiczno-socjologiczną „wyprzedziła” w moich badaniach perspektywa antropologiczno-filozoficzna. Dostrzegam bowiem, że zachodzącej ewolucji granic państwowych w (jednoczącej się) Europie, usuwaniu widzialnych i dokuczliwych barier, towarzyszą interesujące narracje, których celem jest symboliczna delimitacja i demarkacja terytoriów narodowych. Są to często subtelne symbole odkrywane w prozaicznych sytuacjach życiowych.

Etniczny separatyzm i kulturowy uniwersalizm. Badania przeprowadzone w ramach przygotowywania rozprawy doktorskiej, jak również późniejsze okazje do skonfrontowania ich z poglądami innych naukowców, stanowiły punkt wyjścia do analiz dotyczących zjawisk mniej lub bardziej związanych z problematyką pograniczy. Zainteresowałem się zwłaszcza fenomenem współwystępowania dwóch odmiennych procesów definiowania tożsamości w skali całej Europy Środkowej. Z jednej strony, swoją uwagę poświęciłem rozmaitym sposobom podkreślania swojej odrębności narodowej, etnicznej i regionalnej, z drugiej zaś – procesom tworzenia i odtwarzania tożsamości środkowoeuropejskiej oraz pojawianiu się idei Europy Środkowej jako wspólnej (wyobrażonej) ojczyzny wielu (małych) narodów. Obydwie tendencje: separatystyczna i uniwersalistyczna, wydają się być ze sobą nierozzerwalnie związane. Bynajmniej nie unieważniają się one nawzajem. Tworzą, jak sądzę, specyficzną dialektykę Europy Środkowej. Zjawisko to wymaga jednak bardziej pogłębionych badań. Na razie postrzegam je, w dużej mierze, intuicyjnie.

Zainteresowanie kwestiami narodowymi, etnicznymi i regionalnymi pojawiło się wraz z głębszą analizą stosunków polsko-czeskich, która okazała się pomocna przy pisaniu rozprawy doktorskiej. Uznałem wówczas, że poszczególne kwestie narodowe i etniczne w Europie Środkowej mogą mieć ze sobą bardzo wiele wspólnego w tym sensie, że po pierwsze – cechuje je podobna logika powstania i rozwoju, po drugie, nierzadko są one ze sobą wzajemnie sprzężone. Po 1989 roku w prawie każdym państwie Europy Środkowej jednym z najważniejszych tematów politycznych dyskursów był problem narodowej tożsamości i jej zredefiniowania po okresie panowania ideologii komunistycznej. W Europie Środkowej obserwujemy wówczas niezwykle interesujące zjawisko konfrontacji między *demosem* a *etnosem*, między próbą budowania narodu obywatelskiego szanującego poszczególne tradycje etniczno-kulturowe a przebudzeniem etnonacjonalistycznych roszczeń i próbą powrotu do „czystości” (quasi)plemiennej. Owo napięcie pojawiające się między obydwoma propozycjami tożsamościowymi, obecne praktycznie w każdym państwie Europy Środkowej (może z wyjątkiem Rep. Czeskiej), rodzi określone konsekwencje dla narodowego samorozumienia. W obydwu wspomnianych propozycjach tożsamościowych w sposób szczególny akcentuje się znaczenie kultury jako czynnika zapewniającego integralność narodową. Doskonale wiemy bowiem, że to nie państwo i przynależność oraz lojalność wobec struktur politycznych, legła u podstaw wielu środkowoeuropejskich tożsamości narodowych. Nie wielcy politycy i mężowie stanu są tutaj (w ujęciu historycznym) prawdziwymi „ojcami narodu” ale

przede wszystkim: wielcy pisarze, wybitni poeci oraz duchowni uznający, że ich drugim (a może pierwszym?) powołaniem jest służba narodowi. Przedmiotem mojego zainteresowania stały się zatem dyskursy o tożsamości narodowej obecne w różnych państwach naszego regionu. Pełne ostrej sporów, dotyczących często bardzo zamierzonej przeszłości, stanowią one po części odległe echo XIX-wiecznych dysput narodowych, po części są w jakimś stopniu odpowiedzią na przerażającą nudę, bezbarwność, irytującą samopowtarzalność, komercjalizm i jednowymiarowość McŚwiata (w rozumieniu zaproponowanym przez amerykańskiego politologa Benjamina Barbera).

Jest rzeczą znamioną, że zdecydowana większość wspomnianych dyskursów koncentruje się na przeszłości. Stąd też przedmiotem moich zainteresowań stała się **pamięć zbiorowa, pamięć historyczna**. Uważam, że owo zainteresowanie własną przeszłością narodową wynika z kilku istotnych przyczyn. Może to być lęk przed współczesnością i narastające obawy dotyczące przyszłości. Z pewnością w wielu przypadkach jest to chęć pocieszenia się powrotem do minionych „złotych wieków” (czego przykładem są wielkie, zekranizowane epepeje narodowe). Wreszcie u podstaw fascynacji przeszłością kryć się może pragnienie udowodnienia innym swojego starszeństwa cywilizacyjnego, a zatem pierwszeństwa i uprzywilejowania wśród innych narodów. W centrum dyskursów tożsamościowych pojawiają się pytania o „ojców narodu”, o miejsca szczególne (*toposy*) narodowej historii, o przyczyny wielkich klęsk. Dyskurs na temat tego, co należy pamiętać (i w jaki sposób), a o czym trzeba jak najszybciej zapomnieć, rozgrywa się nie tylko w warstwie werbalnej. Kto wie, czy bardziej znaczące nie są dokonywane wciąż zmiany nazw miejsc publicznych, korekty kalendarzy świąt państwowych, migracje pomników i fundowanie nowych, poprawione wydania atlasów historycznych itp. Słowo „pamięć” coraz częściej pojawia się zarówno w dyskusjach wewnątrznarodowych, jak i w stosunkach międzynarodowych (np. pamięć o wypędzonych). Myślę, że wraz z ostatnim pokoleniem pamiętającym czasy II wojny światowej, jakże dramatyczne dla mieszkańców Europy Środkowej, stymy u progu wielu burzliwych dyskusji o „pamięci narodowej”. Czy będzie to jedynie burza, po której ujrzemy tęczę, czy też owe dyskusje okażą się huraganem niszczącym wszystko to, co udało się po II wojnie światowej naprawić i uleczyć, trudno obecnie wyrokować. Są to pytania, które pojawiają się m.in. w reakcji na coraz bardziej popularną w Europie tzw. **politykę pamięci**. Polityka bowiem wykazuje silną tendencję do używania historii jako instrumentu mobilizacji społecznej w jakiejś sprawie lub co gorsza – przeciw komuś.

Po habilitacji szczególnie zainteresował mnie fenomen wiktyzm w dyskursach politycznych w państwach Europy Środkowo-Wschodniej oraz w relacjach międzynarodowych w regionie. Ofiara i oprawca, wina i zadośćuczynienie – te kategorie stanowią nieodłączny element wewnątrzpaństwowych i wewnątrznarodowych debat publicznych, jak i część złowieszczonego repertuaru oskarżeń oraz żądań w polityce międzynarodowej. Swoją obecność zaznaczyły one szczególnie w momencie, gdy ostygły rewolucyjne emocje związane z obaleniem komunizmu, gdy liberalno-oświeceniowa wizja społeczeństwa obywatelskiego zaczęła ustępować miejsca etniczno-organicystycznym koncepcjom narodu. Z niepokojem obserwujemy coraz silniej i głośniejszy artykułowany poczucie bycia skrzywdzonym w historii, zwłaszcza tej najnowszej, związanej z pierwszą i drugą wojną światową, z kilkudziesięcioletnim okresem komunizmu, a także w przypadku narodów b. Jugosławii – w czasie wojen jugosłowiańskich. Mamy do czynienia z czymś, co śmiało określić można świeckim (choć podszytym symboliką religijną lub parareligijną) kultem niewinnej ofiary. Chorwacka pisarka Dubravka Ugrešić pisze, że „Tym, co ludzi Wschodu czyniło (w ich własnym mniemaniu) lepszymi, było doświadczenie poniżenia. Tylko na poniżenie mogli położyć swój copyright, to była ich wewnętrzna legitymacja, unikatowy produkt Made in Eastern Europe... Nieszczęście wynikające z poniżenia to ogromna przestrzeń na manipulację, człowiek Wschodu uczynił więc ze swojego nieszczęścia instytucję” (D. Ugrešić, *Kultura kłamstwa (eseje antypolityczne)*, Wołowiec 2006, s. 376-377).

Zjawiskiem przeciwnym do narodowej separacji i różnych prób podkreślenia swojej wyjątkowości, pierwszeństwa, względnie misji cywilizacyjnej, jest **tożsamość środkowoeuropejska** jako szczególny rodzaj tożsamości transnarodowej. Przedmiotem swoich dociekań badawczych uczyniłem zarówno kulturę (kultury) Europy Środkowej, jak i poszczególne projekty integracji środkowoeuropejskiej. Zadaję sobie pytanie, czy istnieje realnie coś, co moglibyśmy określić mianem tożsamości środkowoeuropejskiej, a jeśli tak, to czym jest ona udziałem? Wydaje mi się, że istnieją dwie różne „głębokości” tejże tożsamości. W pierwszym przypadku, zdecydowanie bardziej rozpowszechnionym, środkowoeuropejskość kojarzona jest zasadniczo z czymś pozytywnym, jako antyteza Wschodu, który na ogół zawsze przerażał mieszkańców naszego regionu. Śródkowoeuropejskość jest tutaj naturalną częścią osobniczej i społecznej egzystencji, jest dana jako fakt geograficzny, ale także kulturowy. Podkreśla się wyjątkowość „środka” względem tego, co stanowi peryferie, bardzo różnie zresztą definiowane (inna rzecz, że Europa Środkowa stanowi peryferia Zachodu). W drugim przypadku, który, według moich obserwacji, jest raczej doświadczeniem elit intelektualnych, spotykamy się z rozumieniem tożsamości środkowoeuropejskiej jako zadania – misji. Owa transnarodowa tożsamość ma stanowić swego rodzaju tożsamość „pośrednią”, a raczej „pośredniczącą” między tożsamością narodową, etniczną a tożsamością europejską. Nie widać tego zbyt dobrze w Polsce, gdyż polska tożsamość narodowa nigdy nie potrzebowała pośrednictwa idei środkowoeuropejskiej w drodze do Europy. Polskość była bowiem europejska *par excellence*. Z kolei widać to doskonale na przykładzie małych narodów (a przecież takie właśnie stanowią zasadniczą „treść” Europy Środkowej): Czechów, Słowaków, Węgrów, Słoweńców i innych. W tym przypadku

tożsamość środkowoeuropejska stanowi rodzaj bezpiecznego przejścia i partycypacji w 9transnarodowej) tożsamości europejskiej. Środkowoeuropejskość jako doświadczenie elitarne oznacza także świadomość istnienia wielu naprawdę poważnych barier występujących między poszczególnymi narodami. Barier, których nie sposób usunąć z dnia na dzień, gdyż stały się one niejednokrotnie trwałym elementem poszczególnych tożsamości narodowych. Można by napisać tomy interesujących analiz dotyczących „obrazu wroga narodowego” jako „znaczącego Innego” w Europie Środkowej. Tym, co pozwala sądzić, że nie są to na szczęście wyobrażenia zafiksowane na wieczność, są wyraźne pozytywne zmiany np. w relacjach polsko-niemieckich, polsko-ukraińskich czy czesko-słowackich. W omawianym przypadku środkowoeuropejskość stanowi wyzwanie do przewycięzania tego, co dzieli narody Europy Środkowej i do odkrywania w kulturach poszczególnych narodów owej „złotej nici”, która je ze sobą łączy, często w sposób niezauważalny.

Słowacja. Współistnienie obydwu wspomnianych wcześniej tendencji: separatystycznej i uniwersalistycznej, zauważyłem w przypadku Słowacji. Początkowo dziwiłem się, że tak mało o Słowacji pisze się poza jej granicami. Później uświadomiłem sobie, że naród, którego istnienie przez stulecia ukrywane było przed światem, nie miał większych szans na zaistnienie w wyobraźni przedstawicieli innych narodów. Węgry długo nie uznawali istnienia narodowości słowackiej, o Słowakach woleli myśleć raczej w kategoriach góralskiego folkloru Górnych Węgier. Podobnie było w relacjach z Czechami, których nie mała część uznawała Słowaków za zapóźnioną cywilizacyjnie (odłączoną w X wieku) część narodu czeskiego względnie czechosłowackiego (co w praktyce oznaczało to samo). Gdy podjąłem studia nad tzw. kwestią słowacką, mając do dyspozycji niewiele polskojęzycznych źródeł, odczuwałem ogromną satysfakcję z przywileju, powiem nieskromnie, „przecierania szlaku”. Wówczas doszedłem do wniosku, że problem słowackiej tożsamości narodowej może stać się tematem mojej rozprawy habilitacyjnej. Postanowiłem spojrzeć nań przez pryzmat burzliwego dyskursu politycznego w okresie od upadku komunizmu w 1989 do przystąpienia Słowacji do Unii Europejskiej.

Przypadek słowackiej tożsamości narodowej wydał mi się z wielu względów interesujący. Chodzi tutaj bowiem o państwo, które — jeśli nie liczyć krótkiego epizodu z czasów II wojny światowej (Państwo Słowackie 1939-1945) — po raz pierwszy pojawiło się na mapie politycznej Europy w latach 90. ub. wieku (samo istnienie narodu słowackiego dla wielu Europejczyków nie było zaś wcale takie oczywiste), sytuując się niejako na pograniczu dwóch różnych wydarzeń i procesów cywilizacyjnych. Słowacka państwowość powstawała w czasie największego powojennego konfliktu etnicznego w Europie, którego symbolem są wojny jugosłowiańskie i dezintegracja Związku Radzieckiego oraz w momencie podjęcia decyzji o zacieśnieniu współpracy międzynarodowej — utworzeniu Unii Europejskiej jako bezprecedensowego projektu integracji politycznej. Bratysława znalazła się w bardzo dziwnym miejscu, polu cywilizacyjnego napięcia, między Belgradem i Brukselą. W latach 90. ubiegłego wieku obserwujemy na Słowacji zarówno renesans etnonacjonalizmu i narodowego separatyzmu, jak i wytrwałe oraz konsekwentne próby włączenia tego kraju do wspólnoty ponadnarodowej, jaką jest Unia Europejska. Wyjątkowość Słowacji wyraża się tym, że w latach 90. ub. wieku byliśmy, i nadal jesteśmy, świadkami interesującej konfrontacji z jednej strony — pokusy etnicznego zamknięcia, wyraźnego i ostentacyjnego odgródnienia się od sąsiednich kultur narodowych, z drugiej — licznych prób odczytania słowackości w kategoriach aktywnego uczestnictwa we wspólnotach ponadnarodowych. Zderzenie dwóch różnych koncepcji słowackości w dyskursie politycznym jest bardzo wyraźne i obfituje w zdumiewające syntezy. Kazus słowackiego dyskursu o narodzie pozwala zrozumieć mechanizm tworzenia i utrwalania obrazu znaczącego „innego”, „obcego” i „wroga” w Europie Środkowej. Można powiedzieć, że uporczywe i konsekwentne dążenie do wyznaczenia wyraźnej granicy pomiędzy tym, co z jednej strony — słowackie, z drugiej — czeskie i węgierskie, wyraźnie dominuje w słowackim dyskursie politycznym i prezentowanych w nim wyobrażeniach o narodzie. Antyczeski, a zwłaszcza antywęgierski wymiar słowackiej tożsamości narodowej, szczególnie w latach 90. ub. wieku, nie pozostał niezauważony także przez opinię międzynarodową, stale informowaną o ekscesach słowackich skrajnych nacjonalistów, tradycyjnie stawiających kwestię narodową (słowacką, węgierską) na ostrzu noża. Ten właśnie wizerunek Słowacji skutecznie niestety przesłonił drugi wymiar tożsamości słowackiej, w którym słowackość wpisywano w szerszy, ponadnarodowy i niekonfrontacyjny układ odniesień. Bycie Słowakiem, dla wielu uczestników słowackiego dyskursu politycznego oznaczało dumę z bycia Słowianinem, Środkowoeuropejczykiem, pozytywną ocenę czechosłowackiej, a nawet *uhorskiej* (Korona św. Stefana, termin nieprzetłumaczalny ściśle) przeszłości.

Przypadek słowacki jest interesujący także z tego względu, że w dyskursie o tożsamości narodowej pojawia się wiele pojęć i haseł z połowy XIX wieku. Gdy wśluchać się uważnie w poszczególne narracje odnoszące się do narodu słowackiego, konstytuujące wizję wspólnoty narodowej, można odnieść wrażenie „podróży w czasie”. Szczególnie interesujące jest tutaj zderzenie lub całkowite rozmijanie się dwóch różnych języków dyskursu, zasadniczo odmiennych narracji: języka XIX-wiecznego nacjonalizmu z językiem nowoczesnego liberalizmu. Niezwykle trudno w tym przypadku mówić o jakimś minimum wspólnych pojęć, które umożliwiałyby kompromis. Kazus słowackiego dyskursu politycznego pozwala uzmysłowić sobie wagę i znaczenie języka jako narzędzia politycznej komunikacji oraz walki politycznej.

Podobnie jak miało to miejsce na Bałkanach czy w państwach powstałych po rozpadzie ZSRR, w rolę obrońców narodu, najbardziej zagorzałych nacjonalistów, wcielili się wczorajsi komuniści, w wielu przypadkach dawni głosiciele idei interna-

cjonalistycznego braterstwa, nierzadko etatowi pracownicy zakładów marksizmu-leninizmu. Kategorię wroga klasowego z dnia na dzień zastąpiono pojęciem wroga narodowego, czemu przyklasnęły niektóre antykomunistyczne środowiska emigrantów otwarcie sympatyzujących z wojennym Państwem Słowackim (1939-1945). Niemniej, w odróżnieniu od Bałkanów czy państw postradzieckich, nowe-stare elity polityczne nie były w stanie zatrzymać Słowacji w drodze do struktur integracyjnych (UE, NATO), choć były bliskie osiągnięcia tego celu. Należy zauważyć, że to właśnie „nawrócenia na nacjonalizm” komuniści oraz ci wszyscy, którzy po cichu lub otwarcie uznawali za własną tradycję Państwa Słowackiego (1939-1945), definiowali ramy politycznego dyskursu o narodzie. Pozostali, w tym zwłaszcza słowaccy liberałowie, na ogół ograniczali się jedynie do składania protestów, wprowadzania korekt czy też uznawania całej dyskusji za niepotrzebną i nieodpowiadającą „duchowi czasu”. Stąd też, analiza zawarta w rozprawie habilitacyjnej sprowadza się w dużej mierze *de facto* do dyskursu nacjonalistycznego.

Uważam, że uznając naród jako fenomen etno-kulturowy za przedmiot niegodny dyskusji w świecie nowoczesnym czy postnowoczesnym, liberałowie ponoszą część winy za zawłaszczenie tej tematyki przez nacjonalistów. Uważam także, że bardzo wyraźne wypychanie religii ze sfery publicznej i próby zredukowania Kościołów do kategorii organizacji pozarządowej, nieuwzględnianie doniosłej roli chrześcijaństwa dla kształtu tożsamości narodowej, bardzo ułatwia proces etniczacji religii, nad którym tak bardzo ubolewają przedstawiciele środowisk liberalnych. Dokładnie tę samą postawę widać po drugiej stronie. Świat ortodoksyjnych nacjonalistów jest równie nieskomplikowany. Język agresji i nienawiści etnicznej, którym na co dzień się posługują, w praktyce uniemożliwia jakąkolwiek dyskusję. Próba sklasyfikowania uczestników dyskursu na obrońców i zdrajców narodu, w rzeczywistości prowadzi do nikąd. Lęk przed nowoczesnością i liberalną demokracją, zagłuszony jest przez coraz głośniejsze wykrzykiwane groźby pod adresem Czechów i Węgrów, a także Romów, masonów, Żydów. W dyskursie nacjonalistycznym bardzo wyraźna jest obawa przed wolnością, przed indywidualnym wyborem. Terror kolektywnego myślenia zwalnia z odpowiedzialności i domaga się ślepego posłuszeństwa wobec narodu, stającego się „złotym cielcem”. Obydwa sposoby wzajemnego etykietowania się, są dla mnie przestrożą przed zbyt łatwymi ocenami.

Praca habilitacyjna pt. *Nad Tatrami błyska się... Słowacka tożsamość narodowa w dyskursie politycznym w Republice Słowackiej (1989-2004)*, wyd. w 2007 roku, ukazuje, jak sądzę, nie tylko dylematy tożsamościowe Słowaków. Myślę, że zaprezentowana w tej pracy logika dyskursu: podział ról między uczestnikami, miejsca dyskusji, dobór środków językowych, ale przede wszystkim sposoby budowania narracji o narodzie, są w gruncie rzeczy bardzo typowe dla wielu narodów Europy Środkowej i Wschodniej. Za jeden z najistotniejszych elementów wspólnych poszczególnych dyskursów, uważam **wiktymizm** – uporczywie pielęgnowane traumatyczne doświadczenia, obsadzanie narodu w roli ofiary swoich sąsiadów i różnych „ciemnych mocy”. Niestety, wiktymizm to nie tylko płaczące pochylenie się nad swoim losem. To przede wszystkim pragnienie rewanżu i zemsty – grzechu, który zostaje „rozgrzeszony” mocą minionych i obecnych cierpień. Wiktymizm jest wreszcie samousprawiedliwieniem się ze swoich przeszłych, obecnych i przyszłych porażek w polityce, gospodarce i życiu kulturalnym. Wszystkiemu i tak winni będą „oni”. Ot i przyczynek do napisania Wielkiej Historii Wzajemnych Pretensji w Europie Środkowej.

Etnicyzacja religii i sakralizacja narodu. Ostatni z moich obszarów badawczych, który został przede mnie rozpoznany po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego, i któremu chciałbym poświęcić więcej uwagi w przyszłości dotyczy relacji między religią a narodem, tożsamością narodową i nacjonalizmem.

Temat związków religii i nacjonalizmu w Europie Środkowo-Wschodniej lub generalnie – w skali całego świata – rozpala emocje, także tych, którzy zwykle starają się zachować odpowiedni dystans, przyjmując postawę bezstronnego obserwatora. W moim przekonaniu, jednym z najważniejszych powodów, dla których środkowowschodnioeuropejski nacjonalizm i jego konsekwencje nie zostały odpowiednio rozpoznane naukowo, jest przecenianie lub zgoła odwrotnie – niedocenywanie roli religii w kształtowaniu poszczególnych tożsamości narodowych. Uważam, że na gruncie nauk społecznych, zwłaszcza politologii i socjologii, *volens nolens* staliśmy się zakładnikami dwóch skrajnych „teorii”, mających, niestety częściej więcej wspólnego z ideologią niż z nauką. Z jednej strony w dyskursie naukowym i politycznym dostrzegamy oskarżycieli religii jako siły napędowej etnicznej nienawiści, z drugiej – obrońców ślepych na jakiegokolwiek przypadki (nawet najbardziej oczywiste) uwikłania religii w nacjonalizm i szowinizm. Racjonalny dyskurs między obydwoma stanowiskami w zasadzie nie istnieje (bo nie jest możliwy). Są to w istocie dwa paralelne monologi, czasem przeradzające się w mowy oskarżycielskie pod adresem konkurencyjnej „teorii”. Tymczasem rzeczywistość wydaje się być bardziej złożona. Pokazuje bowiem na pewną ambiwalencję religii jako czynnika sprzyjającego rozwojowi nacjonalizmu i etnicznej nienawiści lub łagodzącego przejawy agresywnego etnonacjonalizmu.

Na pytanie o związki religii z nacjonalizmem i tożsamością narodową, nie ma, w moim przekonaniu ani łatwych odpowiedzi, ani odpowiedzi uniwersalnych i ostatecznych. Stajemy zatem, jako naukowcy reprezentujący różne dziedziny nauki, wobec olbrzymiego wyzwania i niemal obezwładniającej niepewności, czy uda się choćby zbliżyć do istoty badanej rzeczywistości. Dodatkowym utrudnieniem, poza niejednoznacznością religii jako takiej, jest niezwykle dynamiczna dynamika procesów narodo-

twórczych i religijnych w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Zdziwiała ona wielu badaczy nacjonalizmu oraz socjologów religii, wymuszając permanentną redefinicję wielu uznanych wcześniej za oczywiste tezy i paradygmatów. Teorie, które nie tak dawno uchodziły za pewniki w naukach społecznych, jak choćby teoria modernizacji, ujawniają coraz więcej istotnych deficytów, tracąc w oczywisty sposób moc wyjaśniania rzeczywistości.

Tymczasem trudno jest sensownie wypowiadać się o tożsamości poszczególnych narodów Europy Środkowo-Wschodniej, abstrahując od roli religii jako czynnika współtworzącego społeczne i indywidualne wyobrażenia o narodowej wspólnoty. Wydaje się również, że niemożliwe jest zrozumienie specyfiki relacji (zwłaszcza konfliktów) międzynarodowych i międzyetnicznych, bez uwzględnienia tej, w wielu przypadkach kluczowej, determinanty. Wystarczy wspomnieć, że znaczenie religii w procesie powstawania nowoczesnych narodów różni zasadniczo Wschód i Zachód Europy. O ile bowiem rozwój tożsamości narodowych na Zachodzie uwarunkowany był zwłaszcza od XVIII wieku w pierwszym rzędzie konfliktami o charakterze społeczno-politycznym oraz ekonomicznym, o tyle w Europie Środkowo-Wschodniej rodzące się nacjonalizmy bazowały we wspomnianym okresie głównie na animozjach religijnych i kulturowo-lingwistycznych, spychając na dalszy plan różnice o charakterze społeczno-politycznym czy ekonomicznym. (Konsekwencje tych procesów odczuwamy zresztą do dzisiaj, m.in. przy okazji dyskusji na temat religijnego dziedzictwa Europy).

Etniczność w ścisłym związku z religią stanowi potężny środek mobilizacji politycznej i samoidentyfikacji jednostek oraz całych grup społecznych, zwłaszcza w sytuacji pogłębiającego się kryzysu i niepewności. Religia odgrywa niezwykle istotną rolę w procesie kreowania lojalności obywateli względem wspólnoty narodowej. Mając na uwadze zwłaszcza okres XIX i XX wieku, dostrzegamy dwa niezwykle interesujące rodzaje zjawisk, bardzo silnie ze sobą sprzężonych, wzajemnie przenikających się. Są nimi: z jednej strony – etniczacja (polityzacja) religii, z drugiej – sakralizacja (deifikacja) etnosu/narodu (lub władzy) i uznanie danej grupy etnicznej za szczególnie uprzywilejowaną z racji swej „świętości” lub „wybrania” (motyw narodu wybranego). Innymi słowy: elementy etniczności i religijności ulegają nieuchronnie przemieszaniu, wskutek czego etniczność nabiera cech sakralnych, zaś religia – etnicznych. W dynamicznym procesie dyfuzji obydwu fenomenów społecznych, poszczególne elementy tworzące społeczną tożsamość poruszają się przy tym po trudnej do ustalenia trajektorii, nieraz całkowicie zaskakującej nawet wytrwałych badaczy.

1. KSIĄŻKI**1.a. Po uzyskaniu tytułu naukowego profesora:**

Nie dotyczy

1.b. Po habilitacji:

2010

Zenderowski R., Cebul K., Krycki M., *Międzynarodowe stosunki kulturalne*, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 2010, ss. 424.

Pawlik K., Zenderowski R., *Dyplom z Internetu. Jak korzystać z Internetu pisząc prace dyplomowe?*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2010, ss. 180.

2011

Zenderowski R., *Religia a tożsamość narodowa i nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej. Między etnicyzacją religii a sakralizacją etnosu (narodu)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2011, ss. 315.

1.c. Po doktoracie:

Przed 2006

Rudowski A., Zenderowski R., *Integracja europejska. Geneza – funkcjonowanie – perspektywy. Skrypt*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2002. Rozdziały: 1,2,3,6,7, ss. 165.

Sowiński S., Zenderowski R., *Europa drogą Kościoła. Jan Paweł II o Europie i europejskości*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 2002/03. Rozdziały: 1 i 2, ss. 318.

Zenderowski R., *Praca magisterska. Jak pisać i obronić. Wskazówki metodologiczne*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2004, ss. 130.

Zenderowski R., *Stosunki międzynarodowe. Uczestnicy – ich miejsce i rola w systemie międzynarodowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2004, ss. 237.

Zenderowski R., *Technika pisania prac magisterskich*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2005, ss. 141.

2006

Cebul K., Zenderowski R., *Wstęp do nauki o polityce, państwie i prawie*, Wyd. UKSW, Warszawa 2006. Rozdziały: I-V, ss. 158.

Zenderowski R., *Stosunki międzynarodowe. Vademecum*, Wyd. Atla2, Wrocław 2006, ss. 669.

2007

Zenderowski R., *Nad Tatrami błyska się... Słowacka tożsamość narodowa w dyskursie politycznym w Republice Słowackiej (1989-2004)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2007, ss. 590.

1.d. Po magisterium:

Brak

2. REDAKCJA PRAC ZBIOROWYCH**2.a. Po uzyskaniu tytułu naukowego profesora:**

Nie dotyczy

2.b. Po habilitacji:

2009

Brzezińska M., Zenderowski R. (red.), *Traktat Lizboński. Co po Irlandii?*, Instytut Politologii UKSW, Warszawa 2009, ss. 128.

Rudowski A., Zenderowski R. (red.), *Zjawiska i procesy dezintegracji w postzimnowojennej Europie*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2009, ss. 441 (książka otrzymała pozaregulaminową nagrodę dziennikarzy w ramach XIII Dni Książki Naukowej w Poznaniu).

2011

Mazurkiewicz P., Zenderowski R. (red.), *Przemiany w Europie Środkowej. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2011, ss. 264.

2.c. Po doktoracie:

Przed 2006

Zenderowski R. (red.), *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość?*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 2004, ss. 248.

2.d. Po magisterium:

Brak

3. ARTYKUŁY W PRACACH ZBIOROWYCH

3.a. Po uzyskaniu tytułu naukowego profesora:

Nie dotyczy

3.b. Po habilitacji:

2009

Zenderowski R., *Ewolucja słowackiego systemu partyjnego od 1989 roku*, w: J. Błuszkowski, J. Zalesny (red.), *Wielowymiarowość systemów politycznych. Teoretyczne założenia i praktyczne uwarunkowania*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009, s. 9-35 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 3).

Zenderowski R., *Ratyfikacja Traktatu Lizbońskiego na Słowacji*, w: M. Brzezińska, R. Zenderowski (red.), *Traktat Lizboński. Co po Irlandii?*, Wyd. Instytut Politologii UKSW, Warszawa 2009, s. 95-128 (liczba autorów ogółem: 5, w tym liczba autorów z jednostki: 4).

Zenderowski R., *Przyczyny rozpadu Czecho-Słowacji*, w: A. Rudowski, R. Zenderowski (red.), *Zjawiska i procesy dezintegracji w postzimnowojennej Europie*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2009, s. 9-46 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 10).

Zenderowski R., *Od tożsamości etnicznej ku tożsamości międzynarodowej. Słowacka tożsamość w perspektywie dyskursu politycznego (1989-2004)*, w: M. Mróz i T. Dębowski (red.), *Państwo - społeczeństwo - religia we współczesnej Europie*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 302-358 (liczba autorów ogółem: 21, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

Zenderowski R., *Die „verstümmelte” Stadt: Teschens mitteleuropäisches Schicksal*, w: L. Udolph, Ch. Prunitsch (red.), *Teschens. Eine geteilte Stadt im 20. Jahrhundert*, TUDpress Verlag der Wissenschaften GmbH, Dresden 2009, s. 57-68 (liczba autorów ogółem: 8, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

2010

Zenderowski R., *Od unii personalnej do Unii Europejskiej. Modele jednoczenia narodów w Europie na przykładzie Polski i Litwy*, w: A. Chylak, M. Horodniczy (red.), *Grunwald. Walka 600-lecia*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010, s. 25-35 (liczba autorów ogółem: 9, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

Zenderowski R., *Środkowoeuropejskość jako transnarodowa tożsamość*, w: A.K. Gogacz (red.), *Europa Środkowa. Salon czy przedpokój Europy*, Wydawnictwo Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2010, s. 47-66 (liczba autorów ogółem: 17, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

Zenderowski R., *Słowacka tożsamość narodowa. Geneza. Proces kształtowania. Kluczowe dylematy*, w: E. Pałka (red.), *Współczesna Słowacja. Sytuacja wewnętrzna i pozycja międzynarodowa*, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2010, s. 13-64 (liczba autorów ogółem: 15, w tym liczba autorów z jednostki: 2).

2011

Zenderowski R. (rec.), *Maria Bobrownicka, Patologie tożsamości narodowej w postkomunistycznych krajach słowiańskich. Uwagi o genezie i transformacjach kategorii tożsamości*, Kraków 2006, w: P. Mazurkiewicz, R. Zenderowski (red.), *Przemiany w Europie Środkowej. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2011, s. 250-255 (liczba autorów ogółem: 17, w tym liczba autorów z jednostki: 13).

- Zenderowski R., *Przyjaciele, choć rywale w Europie Środkowej. Wizerunek Republiki Czeskiej i Słowacji w polskich stacjach radiowych i telewizyjnych*, w: P. Mazurkiewicz, R. Zenderowski (red.), *Przemiany w Europie Środkowej. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2011, s. 221-239 (liczba autorów ogółem: 17, w tym liczba autorów z jednostki: 13).
- Zenderowski R., *What kind of collective memory does a democratic state need? A contribution to the analysis of identity discourse in Slovakia after 1989*, w: B. Dobek-Ostrowska, M. Głowacki (red.), *Making Democracy in 20 Years. Media and Politics in Central and Eastern Europe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2011, s. 145-155 (liczba autorów ogółem: 24, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Cieszyn cieszy – Cieszyn smuci. Miasto podzielone granicą państwową jako środkowoeuropejskie miejsce pamięci*, w: W. Śleszyński (red.), *Wspólne czy osobne? Miejsca pamięci narodów Europy Wschodniej*, Wydawnictwo Avalon, Białystok-Kraków 2011, s. 205-214 (liczba autorów ogółem: 24, w tym liczba autorów z jednostki: 3).

3.c. Po doktoracie:

Przed 2006

- Zenderowski R., *Europa Środkowa jako „ucieczka przed Wschodem” czy „pomost” między Wschodem i Zachodem?*, w: R. Zenderowski (red.), *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość?*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 2004, s. 36-48 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 8).
- Zenderowski R., *Państwo – główny aktor stosunków międzynarodowych? Pluralizacja sceny międzynarodowej jako wyzwanie dla współczesnych państw*, w: A. Cypryś, A. Garbarz, B. Szluz (red.), *Jakie państwo? Materiały sesji naukowej, która odbyła się 10 czerwca 2005 r. w Rzeszowie*, Rzeszów 2005, s. 81-93 (liczba autorów ogółem: 17, w tym liczba autorów z jednostki: 5).

2006

- Zenderowski R., *Słowacja*, w: K.A. Wojtaszczyk, M. Poboży, A. Wierchowska (red.), *Ratyfikacja traktatów wspólnotowych w państwach członkowskich Unii Europejskiej*, Warszawa-Ciechanów 2006, s. 303-329 (liczba autorów ogółem: 27, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

2007

- Zenderowski R., *Słowacja*, w: K.A. Wojtaszczyk (red.), *Prawno-ustrojowy wymiar ratyfikacji traktatów wspólnotowych*, Warszawa 2007, s. 375-402 (liczba autorów ogółem: 27, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

2008

- Зендеровски Р., *Религия и национальное самосознание Словаков*, w: А.А. Сотниченко (red.), *Религия в современной системе международных отношений: права человека и религия*, Санкт-Петербург 2008, s. 154-167 (liczba autorów ogółem: 12, w tym liczba autorów z jednostki: 5).
- Zenderowski R., *Rola wybitnych jednostek w kształtowaniu stosunków międzynarodowych*, w: Ľ. Kázmerová, E. Orlof i in., *Slovensko-poľské vzťahy 1918-1945 očami diplomatov (venované výročiu narodenia prof. Henryka Batowského)*, Bratislava 2008, s. 149-151 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

3.d. Po magisterium:

Brak

4. ARTYKUŁY I RECENZJE w CZASOPISMACH

4.a. Po uzyskaniu tytułu naukowego profesora:

Nie dotyczy

4.b. Po habilitacji:

2009

- Zenderowski R., *„Okaleczone miasto”. Środkowoeuropejski los Cieszyna*, „Pressje” 2009 nr XV, s. 83-93 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

- Zenderowski R., *Wyścig wiktymistyczny w Europie Środkowo-Wschodniej. O wyższości Holokaustu nad Golden Age*, „Studia Bobolanum” 2009 nr 3, s. 65-93 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Ratyfikacja traktatu Lizbońskiego na Słowacji*, „Gdańskie Studia Międzynarodowe” 2009 nr 1-2, s. 47-73 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R. (rec.), *Brian W. Blouet, Geopolitics and Globalization in the Twentieth Century*, Reakcion Books, London 2001, „Przegląd Geopolityczny” 2009 nr 1, s. 235-239 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

2010

- Zenderowski R., *Religia a słowacka tożsamość narodowa*, „Przegląd Zachodni” 2010 nr 1, s. 163-185 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Etnizacja religii i sakralizacja etnosu: nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2010 nr 24, s. 36-50 (liczba autorów ogółem: 16, w tym liczba autorów z jednostki: 3).

2011

- Zenderowski R., *Czy globalizacja unieważni nacjonalizmy i tożsamości narodowe?*, „Studia Bobolanum” 2011 nr 1, s. 139-150 (liczba autorów ogółem: 13, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R. (rec.), *Dariusz Popławski (red.), Małe państwa Europy. Specyfika systemu politycznego i aktywności międzynarodowej*, „Przegląd Europejski” 2011 nr 1, s. 143-146 (liczba autorów ogółem: 14, w tym liczba autorów z jednostki: 2).
- Zenderowski R., *Pamięć i tożsamość narodowa*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2011 nr 28, s. 149-166 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 4).
- Zenderowski R. (rec.), *Piotr Bajda, Elity polityczne na Słowacji w latach 1989-2010. Kręta droga do nowoczesnego państwa*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2011 nr 28, s. 298-302 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 4).

4.c. Po doktoracie:

Przed 2006

- Zenderowski R., *Cieszyn i Czeski Cieszyn w świetle badań socjologicznych*, „Znad Olzy” 2001 nr 5 (liczba autorów ogółem: 9, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Cieszyn jako miasto podzielone granicą. Przyczyny i konsekwencje podziału z 1920 roku*, „Saeculum Christianum” 2002 nr 1, s. 107-126 (liczba autorów ogółem: 25, w tym liczba autorów z jednostki: 8).
- Zenderowski R., *Samorząd terytorialny w świetle badań opinii publicznej*, „Zarządzanie i Edukacja” 2002 nr V (35), s. 5-31 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Stosunki między mieszkańcami miast podzielonych granicą państwową na przykładzie Cieszyna i Czeskiego Cieszyna (Český Těšín). Studium socjologiczne*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2002 nr 1, s. 49-78 (liczba autorów ogółem: 4, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Borders of Europe – Borders in Europe*, „The Polish Foreign Affairs Digest” 2003 nr 2, s. 39-49 (liczba autorów ogółem: 13, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Chrześcijańskie inspiracje jedności europejskiej*, „Wierzyć Życiem” 2003 nr 2, s. 24-25 (liczba autorów ogółem: 9, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Chrześcijańskie inspiracje jedności europejskiej (c.d.)*, „Wierzyć Życiem” 2003 nr 4, s. 16-18 (liczba autorów ogółem: 9, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Granice Europy – granice w Europie*, „Odra” 2003 nr 2, s. 2-8 (liczba autorów ogółem: 33, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Chrześcijaństwo w perspektywie integracji europejskiej – wizja papieska*, „Społeczeństwo” 2003 nr 3, s. 429-440 (liczba autorów ogółem: 15, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Kryzys Europy – szansą Kościoła*, „Communio” 2003 nr 4, s. 131-143 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 2).
- Zenderowski R., *Europa jako zadanie dla chrześcijan. Jan Paweł II o Europie i europejskości*, „Communio” 2003 nr 5, s. 150-173 (liczba autorów ogółem: 11, w tym liczba autorów z jednostki: 2).
- Zenderowski R. (rec.), *Mitologizacja i demitologizacja państwa narodowego*, „Studia Nauk Politycznych” 2003 nr 1, s. 325-240 (liczba autorów ogółem: 4, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Europa Środkowa jako „ucieczka przed Wschodem” czy „pomost” między Wschodem i Zachodem?*, „Zarządzanie i Edukacja” 2004 nr 1, s. 113-126 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

- Zenderowski R., *Pomiędzy Wschodem a Zachodem?*, „Przegląd Zachodni” 2004 nr 3, s. 3-19 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *System partyjny Republiki Słowackiej (1993-2002)*, „Annales UMCS, Sectio: K – Politologia” t. XI (2004), s. 113-130 (liczba autorów ogółem: 13, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Między Rosją i Niemcami. Identyfikacja polityczna i kulturowa Polaków i Czechów*, „Sprawy Narodowościowe” 2004 z. 24-25, s. 133-153 (liczba autorów ogółem: 17, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R. (rec.), K. Vodička (ed.), *Dělení Československa. Deset let poté*, Praha 2003, ss. 336, „Przegląd Zachodni” 2005 nr 3, s. 227-233 (liczba autorów ogółem: 20, w tym liczba autorów z jednostki: 2).
- Zenderowski R., *Przyczyny podziału Czecho-Słowacji (1992)*, „Sprawy Międzynarodowe” 2005 nr 3, s. 103-118 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R., *Causes of the Breakup of Czechoslovakia*, „The Polish Quarterly of International Affairs” Summer 2005 nr 3, s. 100-114 (liczba autorów ogółem: 10, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

2007

- Zenderowski R., *Kwestia węgierska jako immanentny problem słowackiej polityki*, „Rocznik Wschodni” 2006/2007 nr 12, s. 51-76 (liczba autorów ogółem: 30, w tym liczba autorów z jednostki: 1).
- Zenderowski R. (rec.), E. Baławajder (red.), *Spółczesność obywatelska. Modele teoretyczne i praktyka społeczna*, Lublin 2007, „Spółczesność” 2007 nr 6, s. 873-878 (liczba autorów ogółem: 13, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

2008

- Zenderowski R., *Przyczyny i okoliczności dyferencjacji narodowej Czechów i Słowaków. Przyczynek do zrozumienia upadku idei narodu czechosłowackiego*, „Zeszyt Naukowy Katedry Ekonomii i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych” 2008 zeszyt nr 38, s. 50-79 (liczba autorów ogółem: 7, w tym liczba autorów z jednostki: 1).

4.d. Po magisterium:

Brak

5. ARTYKUŁY W INTERNECIE

5.a. Po uzyskaniu tytułu naukowego profesora:

Nie dotyczy

5.b. Po habilitacji:

2010

- Zenderowski R., *Od unii personalnej do Unii Europejskiej. Modele jednoczenia narodów w Europie na przykładzie Polski i Litwy*, 600. Rocznica Bitwy pod Grunwaldem, <http://grunwald600.pl>.

5.c. Po doktoracie:

2007

- Pieńkowski K., Zenderowski R., *Wyszehrad i jego pamięci zbiorowe*, Visegrad info. Internet magazine, <http://visegrad.info/?q=pl/node/244> (także w angielskiej wersji językowej).

5.d. Po magisterium:

Brak

6. SKRYPTY NA PRAWACH MASZYNOPISU

Zenderowski R., *Kwestie narodowościowe w Europie Środkowej*, Warszawa 2011.

Zenderowski R., *Europa Środkowa w literaturze polskiej i zagranicznej. Przewodnik bibliograficzny, wyd. I*, Warszawa 2002.

7. RECENZJE WYDAWNICZE KSIĄŻEK

- Zenderowski R. (rec.), Brian W. Blouet, *Geopolitics and Globalization in the Twentieth Century*, Reaktion Books, London 2001, ss. 204, okładka miękka. ISBN 1 86189 085 0 (recenzja dla Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, wiosna 2009).
- Zenderowski R. (rec.), Marcin A. Stradowski, *Międzynarodowe aspekty zjednoczenia Niemiec*, Warszawa 2008, ss. 99, maszynopis (recenzja dla Wydawnictwa Adam Marszałek, wiosna 2009).
- Zenderowski R. (rec.), Donald T. Critchlow, *The Conservative Ascendancy. How the GOP Right made political history*, Harvard University Press, Cambridge-London 2007, ss. 359 (recenzja dla Wydawnictw Akademickich i Profesjonalnych, wiosna 2010).
- Zenderowski R. (rec.), A. Chwalba, *Historia Powszechna 1989-2009* (recenzja wydawnicza dla Wydawnictwa PWN, zima 2010).
- Zenderowski R. (rec.), J. Tomaszewski, *Słowacja*, z serii: *HISTORIA PAŃSTW ŚWIATA w XX i XXI WIEKU* (recenzja dla Wydawnictwa TRIO, zima 2010).
- Zenderowski R. (rec.), T. Mołdawa, J. Zalesny (red.), *Parlamentaryzm w świecie współczesnym. Między ideą a rzeczywistością*, Elipsa, Warszawa 211, ss. 387 (wiosna 2011).

8. TŁUMACZENIA

Brak

9. OPRACOWANE PROGRAMY ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH (SYLABUSY)

- Stosunki międzynarodowe – wykłady
- Stosunki międzynarodowe – ćwiczenia
- Kwestie narodowościowe w Europie Środkowej – konwersatorium
- Środkowoeuropejskość jako transnarodowa tożsamość polityczna i kulturowa – konwersatorium
- Seminarium magisterskie
- Seminarium doktoranckie
- Seminarium licencjackie
- Metodyka pracy naukowej
- Wstęp do nauki o państwie, prawie i polityce – wykłady
- Wstęp do nauki o państwie, prawie i polityce – ćwiczenia
- Podstawy wiedzy o stosunkach międzynarodowych – wykłady
- Podstawy wiedzy o stosunkach międzynarodowych – ćwiczenia
- Teoria i metodologia badań stosunków międzynarodowych – wykłady
- Międzynarodowe stosunki kulturalne – wykłady
- Globalizacja i regionalizacja – wykłady
- Różnice kulturowe w biznesie – wykłady
- Społeczne i kulturowe aspekty integracji europejskiej – wykłady

Publikacje przyjęte do druku:

Podręczniki i monografie

Zenderowski R., Koziński B., *Różnice kulturowe w biznesie*, Warszawa 2012 (lato).

Redakcja prac zbiorowych

Zenderowski R. (red.), *Rola i znaczenie religii w konfliktach etnicznych na Bałkanach. Kазus religii prawosławnej w konflikcie na pograniczu serbsko-(kosowsko)-macedońskim*, Warszawa 2012 (lato).

Artykuły w czasopismach

Zenderowski R., *Dylematy tożsamościowe „młodego” państwa w Europie Środkowo-Wschodniej. Przypadek słowacki*, (lato 2011).

Zenderowski R., *Pamięć i tożsamość narodowa*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2012.

Artykuły w pracach zbiorowych

Zenderowski R., *Czy globalizacja unieważni nacjonalizmy i tożsamości narodowe?*, w: A. Rudowski, M. Trojanowska-Strzęboszewska (red.), *Dlaczego politologia?*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011.

Zenderowski R., *Religia, etnonacjonalizm i tożsamość narodowa: powiązania i modele relacji (ujęcie teoretyczne)*, w: R. Zenderowski (red.), *Rola i znaczenie religii w konfliktach etnicznych na Bałkanach. Kазus religii prawosławnej w konflikcie na pograniczu serbsko-(kosowsko)-macedońskim*, Warszawa 2012 (lato).

Zenderowski R., *Rola i znaczenie prawosławia w kształtowaniu serbskiej świadomości narodowej*, w: R. Zenderowski (red.), *Rola i znaczenie religii w konfliktach etnicznych na Bałkanach. Kазus religii prawosławnej w konflikcie na pograniczu serbsko-(kosowsko)-macedońskim*, Warszawa 2012 (lato).

Zenderowski R., Jarzębski M., *Redefinicja roli i znaczenia Serbskiej Cerkwi Prawosławnej po 1989 roku (w polityce serbskiej)*, w: R. Zenderowski (red.), *Rola i znaczenie religii w konfliktach etnicznych na Bałkanach. Kазus religii prawosławnej w konflikcie na pograniczu serbsko-(kosowsko)-macedońskim*, Warszawa 2012 (lato).

Zenderowski R., Jarzębski M., *Serbska Cerkiew Prawosławna wobec konfliktów narodowościowych w b. Jugosławii*, w: R. Zenderowski (red.), *Rola i znaczenie religii w konfliktach etnicznych na Bałkanach. Kазus religii prawosławnej w konflikcie na pograniczu serbsko-(kosowsko)-macedońskim*, Warszawa 2012 (lato).

Zenderowski R., Styrzcula M., *Konflikt serbsko-albański w Dolinie Preszewa*, w: R. Zenderowski (red.), *Rola i znaczenie religii w konfliktach etnicznych na Bałkanach. Kазus religii prawosławnej w konflikcie na pograniczu serbsko-(kosowsko)-macedońskim*, Warszawa 2012 (lato).

Zenderowski R., Wiśniewski R., Bartosiewicz A., Zarzecki M., *Religia (prawosławna) w konflikcie etnicznym w Dolinie Preszewa i Medveđi: wyniki badań terenowych*, w: R. Zenderowski (red.), *Rola i znaczenie religii w konfliktach etnicznych na Bałkanach. Kазus religii prawosławnej w konflikcie na pograniczu serbsko-(kosowsko)-macedońskim*, Warszawa 2012 (lato).

Zenderowski R., *Między Scyllą krytykanctwa a Charybdą bezkrytycznego naśladownictwa? O potrzebie inspirującej i kulturalnej krytyki w nauce*, artykuł w pracy zbiorowej wyd. przez Wydział Politologii UMCS (lato-jesień 2011).

Zenderowski R., *Cieszyn cieszy – Cieszyn smuci. Miasto podzielone granicą państwową jako środkowoeuropejskie miejsce pamięci*, artykuł w pracy zbiorowej wyd. przez Wydział Historii Uniwersytetu w Białymstoku (lato-jesień 2011).

Cebul K., Zenderowski R., *Słowacja*, w: K.A. Wojtaszczyk (red.),, Warszawa 2011 (zima).

Zenderowski R., *Islam i polityka*, w: P. Burgoński, M. Gierycz (red.), *Polityka i religia: podręcznik akademicki*, Warszawa 2011 (zima).

Wysocki A., Zenderowski R., *Hinduizm i polityka*, w: P. Burgoński, M. Gierycz (red.), *Polityka i religia: podręcznik akademicki*, Warszawa 2011 (zima).

Zenderowski R., *Religia i nacjonalizm*, w: P. Burgoński, M. Gierycz (red.), *Polityka i religia: podręcznik akademicki*, Warszawa 2011 (zima).

Zenderowski R., *Religia i konflikty zbrojne*, w: P. Burgoński, M. Gierycz (red.), *Polityka i religia: podręcznik akademicki*, Warszawa 2011 (zima).

Zenderowski R., *Religia i stosunki międzynarodowe*, w: K. Kącka (red.),, Wyd. UMK, Toruń 2012 (zima).

Zenderowski R., *Nation – Central European context*, w: W. Przybylski (red.),, Res Publica, Warszawa 2012 (zima).

Złożone wnioski wydawnicze:

Monografie

Zenderowski R., Pieńkowski J., *Kwestie narodowościowe w Europie Środkowo-Wschodniej*, Warszawa 2012 (wiosna-lato).

IV. KONFERENCJE

1. AKTYWNY UDZIAŁ (Z REFERATEM)

Przed 2006

Konferencja pt. *Europejskie Wyzwania*, Warszawa, 24. listopada 2001 r., referat pt. *Granice Europy – granice w Europie*.

- Konferencja pt. *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość? Czym jest środkowoeuropejskość? Kim są i kim są dla siebie mieszkańcy Europy Środkowej?*, Warszawa, 9. kwietnia 2003 r., referat pt. *Europa Środkowa jako „ucieczka przed Wschodem” czy jako „pomost” między Wschodem a Zachodem?*
- Konferencja w ramach X sesji Stałej Wspólnej Polsko-Czeskiej Komisji Nauk Humanistycznych pt. *Polacy i Czesi między Rosją a Niemcami (XIX-XXI wiek)*, Kłodzko-Międzygórze, 13-15. października 2003 r., referat pt. *Niemcy i Rosja jako determinanty w procesie identyfikacji polityczno-kulturowej Polaków i Czechów po II wojnie światowej (perspektywa politologiczna)*.
- VI Ogólnopolska Pielgrzymka na Jasną Górę Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, Częstochowa, 24 kwietnia 2004 r., referat pt. *Polska tożsamość narodowa w jednoczącej się Europie. Kilka uwag na temat nauczania społecznego Jana Pawła II*.

2006

- Konferencja pt. *Europa Środkowa – Przedpokój czy Salon Europy, gdzie Wschód spotyka się z Zachodem? Nauka, edukacja, kultura, sztuka w krajach Europy Środkowej wczoraj i dziś. Międzynarodowa konferencja z okazji 600. rocznicy śmierci Bartłomieja z Jasła*, Jasło 21-23 września 2006; referat pt. *Środkowoeuropejskość jako transnarodowa tożsamość*.
- Konferencja międzynarodowa: POLSKA – SŁOWACJA – UNIA EUROPEJSKA, Liptowski Mikulasz (Słowacja), 30 listopada – 1 grudnia 2006 r.; referat pt. *Słowacja i Słowacy w polskich mediach elektronicznych w 2004 roku. Analiza wizerunku medialnego*.

2007

- Konferencja międzynarodowa pt. *Teschen - eine geteilte Stadt im 20. Jahrhundert*, Technische Universität Dresden (Niemcy), Dresden, 15.16. Mai 2007; referat pt. *The Mutilated Town. On The Central European Fate of Cieszyn*.
- Konferencja międzynarodowa pt. *W poszukiwaniu tożsamości. Państwo – społeczeństwo – religia we współczesnej Europie*, Uniwersytet Wrocławski – Instytut Studiów Międzynarodowych, Wrocław 8-9 listopada 2007, Referat pt. *Od tożsamości etnicznej ku tożsamości międzynarodowej. Słowacka tożsamość w perspektywie dyskursu politycznego (1989-2004)*.
- Konferencja międzynarodowa pt. *Религия в современной системе международных отношений: права человека и религия*, Sankt Petersburg (Rosja), 23. listopada 2007, referat pt. *Religia a słowacka tożsamość narodowa*.
- Seminarium międzynarodowe pt. *Stosunki Polsko-Słowackie w okresie między wojnami światowymi w oczach historyków i dyplomatów*, Bratysława, 7 grudnia 2007, referat pt. *Politologiczna releksja tekstu prof. Henryka Batowskiego pt. Zarys dziejów słowackich w ostatnim dwudziestolecu (1918-1937)*.

2008

- Seminarium naukowe pt. *Traktat Lizboński. Co po Irlandii?*, Instytut Politologii UKSW w Warszawie, 5 listopada 2008, organizacja i referat pt. *Ratyfikacja Traktatu Lizbońskiego na Słowacji*. Organizator: Instytut Politologii UKSW w Warszawie.
- Dyskusja panelowa pt. *„NIEPODLEGŁOŚĆ – WOLNOŚĆ – SOLIDARNOŚĆ” – od 11 listopada 1918 do września 1989*, Bratysława, 4 grudnia 2008. Wystąpienie pt. *Polskie i słowackie koncepcje narodu i państwowości*. Organizator: Ambasada RP na Słowacji, Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika.

2009

- Panel dyskusyjny pt. *Polityka i religia: rodzaje relacji w wybranych państwach oraz w stosunkach międzynarodowych*. Organizator: Instytut Politologii UKSW w ramach I Kongresu Politologii, 22-24 września 2009 r. Główni organizatorzy: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Komitet Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Referat pt. *Etnicyzacja religii i sakralizacja etnosu: nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej*.

2010

- Dyskusja panelowa pt. *Rola narracji historycznej w stosunkach polsko-niemieckich*. Organizatorzy: Katholische Akademie Berlin, Instytut Politologii UKSW, Berlin 25-27 maja 2010. Wygłoszone referaty: *Pojęcie pamięci zbiorowej i jej determinanty, Kościół i religia, narodowe narracje i przebaczenie*.
- Międzynarodowa konferencja naukowa z cyklu *Między Wschodem a Zachodem – pogranicza Europy Wschodniej wobec wyzwań XX i XXI wieku* nt. *„Wspólne czy osobne? Miejsca pamięci narodów Europy Wschodniej wobec wyzwań XX i XXI wieku”* zorg. przez Zakład Stosunków Politycznych, Instytut Historii UW, 23-24.09.2010.

2. ORGANIZACJA

Przed 2006

Współorganizacja wykładów otwartych w ramach Studium Generale Europa (1997-1999)

- bp Tadeusz Pieronek, Czy Kościół w Polsce boi się zjednoczonej Europy?
- dr Andrzej Olechowski, Europejskie dylematy Polski
- prof. Helmut Juros, Kulturowe motywy „klauzuli kościelnej” w Traktacie Amsterdamskim
- dr Piotr Naimski, Bezpieczeństwo Polski a struktury europejskie
- prof. Remigiusz Sobański, Kultura prawna Europy
- prof. Lena Kolarska–Bobińska, Duchowieństwo polskie wobec integracji europejskiej
- abp Józef Życiński, Interpretacja papieskich wypowiedzi o Europie
- prof. E.-W. Böckenförde, Jaką drogą podąża Europa?
- prof. Wojciech Gacparski, Europejskie standardy etyki biznesu
- dr Andrzej Olechowski, Chrześcijanin w polskiej polityce na przełomie wieków
- min. Józef Zieleniec, My w Europie
- bp Alfons Nossol, Ekumenia w dziele integracji Europy
- prof. Jerzy Szacki, Nacjonalizm i kosmopolityzm. Sens i bezsens przeciwstawienia
- prof. Zdzisław Najder, Polska w Europie: cele i środki
- prof. Hanna Gronkiewicz–Waltz, Pieniądz i suwerenność państwa w dobie euro
- prof. Leszek Kołakowski, Czy Europa istnieje?

Konferencja pt. *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość? Czym jest środkowoeuropejskość? Kim są i kim są dla siebie mieszkańcy Europy Środkowej?*, Warszawa, 9. kwietnia 2003 r.

2008

Seminarium naukowe pt. *Traktat Lizboński. Co po Irlandii?*, Instytut Politologii UKSW w Warszawie, 5 listopada 2008, organizacja i referat pt. *Ratyfikacja Traktatu Lizbońskiego na Słowacji*. Organizator: Instytut Politologii UKSW w Warszawie.

2009

Seminarium naukowe pt. *Wypędzeni ze Wschodu. Relacje Polaków i Niemców*, Instytut Politologii UKSW w Warszawie, 17 kwietnia 2009, organizacja: dr hab. R. Zenderowski, zaproszeni goście: Renate Stösinger, Eugeniusz Brandt.

Panel dyskusyjny pt. *Polityka i religia: rodzaje relacji w wybranych państwach oraz w stosunkach międzynarodowych*. Organizator: Instytut Politologii UKSW w ramach I Kongresu Politologii, 22-24 września 2009 r. Główni organizatorzy: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Komitet Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Referat pt. *Etnicyzacja religii i sakralizacja etnosu: nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej*.

V. BADANIA NAUKOWE – GRANTY, STAŻE, STYPENDIA

1. GRANTY NAUKOWE

1. Granty badawcze KBN/MNiSW

2010-2012 ROLA I ZNACZENIE RELIGII W KONFLIKTACH ETNICZNYCH NA BAŁKANACH. KAZUS RELIGII PRAWOSŁAWNEJ W KONFLIKCIE NA POGRANICZU SERBSKO-KOSOWSKO-MACEDOŃSKIM (Grant Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nr NN 116117639). Charakter udziału: Kierownik.

2. Badania w ramach tzw. badań własnych KBN

2002 EUROPA ŚRODKOWA W LITERATURZE POLSKIEJ I ZAGRANICZNEJ
2005 SYSTEM PARTYJNY REPUBLIKI SŁOWACKIEJ 1993-2002

- 2006 ZAGRANICA, GRANICA I POGRANICZE Z PERSPEKTYWY SŁOWACKIEJ.
ANALIZA PRZEMIAN W ZAKRESIE SPOŁECZNEJ PERCEPCJI W LATACH 90. XX WIEKU
- 2007 CZYNNIKI WĘGIERSKI I CZESKI W PROCESIE KSZTAŁTOWANIA SŁOWACKIEJ TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ
OD UPADKU REŻIMU KOMUNISTYCZNEGO
- 2009 RELIGIA JAKO ELEMENT SŁOWACKIEJ TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ. ZNACZENIE RELIGII
W PROCESIE NARODOWEGO SAMOOKREŚLENIA

3. Inne projekty badawcze

- 2011-2012 Visegrad cooperation and the future of Central Europe. Uczestnicy: Ústav politických vied Slovenskej akadémie vied, Bratislava (Słowacja); Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie (Polska), Vysoká škola ekonomická v Praze (Rep. Czeska); Budapesti Corvinus Egyetem (Węgry).

2. STAŻE NAUKOWE, STYPENDIA ITP.

Brak

VI. DYDAKTYKA

1. PROWADZONE ZAJĘCIA DYDAKTYCZNE

- Stosunki międzynarodowe – wykłady
- Stosunki międzynarodowe – ćwiczenia
- Kwestie narodowościowe w Europie Środkowej – konwersatorium
- Środkowoeuropejskość jako transnarodowa kategoria polityczna i kulturowa
- Seminarium licencjackie
- Seminarium magisterskie
- Seminarium doktoranckie
- Wstęp do nauki o państwie, prawie i polityce – wykłady
- Wstęp do nauki o państwie, prawie i polityce – ćwiczenia
- Podstawy wiedzy o stosunkach międzynarodowych – wykłady
- Podstawy wiedzy o stosunkach międzynarodowych – ćwiczenia
- Teoria i metodologia badań stosunków międzynarodowych – wykłady
- Międzynarodowe stosunki kulturalne – wykłady

2. VISITING PROFESSOR

- Październik 2010; Uniwersytet Warszawski; Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa (W ramach programu „Dzień bez nas”)
- Marzec 2011; Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, Rumunia; Wydział Geografii i Historii. Cykl wykładów pt. *Poland in Europe: dilemmas of identity*.

3. WYPROMOWANI MAGISTRZY I LICENCJUSZE

	Promotor	Recenzent
Prace magisterskie	130	75
Prace licencjackie	12	51

4. PRACE DYPLOMOWE WYRÓŻNIONE W KONKURSACH

1. Krycki Mateusz, 2007, *Ku Marce Kraju. Odkrywanie i kreowanie tożsamości narodowej w procesie nation branding* – I miejsce w konkursie na najlepszą pracę magisterską Ministra Spraw Zagranicznych RP.

VII. KSZTAŁCENIE I PROMOWANIE KADRY NAUKOWEJ

1. WYPROMOWANI DOKTORZY

1. Marcin Stradowski, 2010, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych, *Polityka Szkockiej Partii Narodowej jako przykład reetniczacji Europy Zachodniej*. Recenzenci: dr hab. Dariusz Poptawski (UW), dr hab. Klaus Ziemer (UKSW).

2. ROZPRAWY DOKTORSKIE WYRÓŻNIONE W KONKURSACH

Brak

3. RECENZJE

3.a. Recenzje dot. doktoratu *honoris causa*:

Nie dotyczy

3.b. Odnośnie do uzwyczajnienia:

Nie dotyczy

3.c. Odnośnie do tytułu profesorskiego:

Nie dotyczy

3.d. Odnośnie do stanowiska profesora:

Nie dotyczy

3.e. Odnośnie do mianowania:

Nie dotyczy

3.f. Recenzje habilitacji:

Nie dotyczy

3.g. Recenzje prac doktorskich:

1. Marcin Zaborski, 2009, *Współczesne pomniki i miejsca pamięci w polskiej i niemieckiej kulturze politycznej*, promotor: prof. dr hab. Klaus Ziemer (UKSW), Wydział Nauk Historycznych i Społecznych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
2. Henryk Małek, 2009, *Bezpieczeństwo osobiste obywateli w debacie społecznej nad reformą prawa karnego w okresie transformacji ustrojowej w Polsce*, promotor: dr hab. Janusz Balicki, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
3. Tadeusz Skoczek, 2009, *Między globalizmem a lokalizmem. Regionalne media elektroniczne w Polsce*, promotor: prof. Dr hab. Henryk Skorowski, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
4. Piotr Bajda, 2010, *Elita rządząca na Słowacji w latach 1989-2009. Mechanizmy kształtowania i funkcjonowania w systemie demokratycznym*, promotor: prof. dr hab. Jan Kofman, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk.
5. Magdalena Garlikowska, 2011, *Transport kolejowy w Unii Europejskiej. Studium politologiczne*, promotor: prof. dr hab. Aniela Dylus, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

VIII. PRZYNALEŻNOŚĆ DO ORGANIZACJI I PEŁNIONE FUNKCJE

- Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Oddział w Warszawie – sekretarz (2002-2006)
- Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Oddział w Warszawie – prezes (2006-2009)
- Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Oddział w Warszawie – skarbnik (od 2009 roku)
- International Political Science Association – członek (od 2002 roku)

IX. CZASOPISMA NAUKOWE – PEŁNIONE FUNKCJE

- Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych – Politologia – sekretarz redakcji (od 2007 roku)
- Przegląd Geopolityczny (wyd. Instytut Geopolityki) – członek Komitetu Naukowego (od 2010 roku)

X. ODZNACZENIA I NAGRODY

- Medal Komisji Edukacji Narodowej za szczególne osiągnięcia w dziedzinie dydaktyki, legitymacja nr 90976, rok nadania: 2004.
- Brązowy Krzyż Zasługi, rok nadania: 2009 (Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego z dnia 21 września 2009 r., legitymacja nr 292-2009-84).
- Nagroda Rektora UKSW w Warszawie „za rzetelną, pełną inicjatywę i kreatywności pracę na rzecz Uniwersytetu” (2011).
- Monografia pt. *Religia a tożsamość narodowa i nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej. Między etnicznością religii a sakralizacją etnosu (narodu)* uzyskała w 2010 roku wyróżnienie w programie Monografie Fundacji na rzecz Nauki Polskiej.

XI. VARIA

XII. ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH

Język / Poziom znajomości	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Angielski			x			
Francuski						
Hiszpański						
Niemiecki		x				
Rosyjski			x			
Inny: Czeski					x	
Inny: Słowacki					x	
Inny: Serbski		x				

XIII. DANE KONTAKTOWE

ADRES SŁUŻBOWY

Instytut Politologii UKSW
ul. Wóycickiego 1/3; 01-938 Warszawa, budynek 23

+48 22 569.68.29, 22 569.68.16

ip@uksw.edu.pl

ADRES PRYWATNY

ul. Limanowskiego 3 m. 6; PL 43-400 Cieszyn

+48 600 431.170

radoslaw.zenderowski@gmail.com